

NOVICE

kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj VIII.

V sredo 28. velkiga serpana (avgusta) 1850.

List 35.

Skušnje terte iz grojzdnih pešká izrediti.

Od 1830. léta si že prizadevam zvediti: ali bi se ne dale iz grojzdnih pešká nove tertne plémene (sorte) izrediti. Kar me je skušnja v tem skoz 11 lét učila, čem tukaj na znanje dati.

1) Iz sémena (grojzdnih pešká) izrejene terte dorasejo o prvem létu komaj visokost 2 do 3 palcov; in še le v 4. ali 5. létu so dovelj močne, jih v nograd presaditi.

2) Maloktera taka terta donese v 6. létu kakšen grojzd, temuč še le v 7., 8., 9. ali clo v 10. létu.

3) Večidel vse sémenske terte so take, kakor je tista terta bila, od ktere se je seme vzelo; le malokterikrat sim novo pléme (sorto) dobil. Seme moslarce je rodilo popolnoma okroglasto grojzdje, ki je belini nar bolj enako. Semenske terte rúdeče traminarce rodijo grozno majhne grojzdnejagode, pa posebno žlahniga okusa, — mali risling pa rodi velike jagode ne kaj prijetne.

4) Iz civébnih pešká izrejene terte so nar bolj različne, večidel pa je njih grojzdje slabo.

5) Če se sémenske terte grubajo, se izredé veliko večí, lepši in prijetniši grojzdi, — toraj je moja misel, de so sémenske terte večidel divjaki, ki se še le po presajenju in grubanju požlahniti dajo.

Iz Marburga.

Vincenci Hadt.

(Iz Oecon. Neu. u. Verh.)

Svét našim županíjam po Sloven-skim, kako naj bi se po izgledu ptujih deželá nove postave zoper ogenj vstanovile.

(Konec.)

11) Če je ogenj tako silen, de bi se več moči za gasenje potrebovalo, mora župan to po tekavniku drugim soseskam naznaniti, in v teh mora zvonikar (mežnar) precej vsim sosesčanam dobro znano znamenje dati, de se po starosti druga versta pomagavcov hitro zbere in na pomoč hiti. Tretjo versto zadene le nar večí sila; kjer je več brizgelj, tudi le ena sama odrine. Ako se je med tem ogenj s pomočjo domačih ukrotil, mora župan hitro drugim bližnjim srenjam naznaniti, de se pomočniki, ki so ravno na poti, spet domú vernejo.

12) Daljava od kodar imajo soseske na pomoč priti, ni ravno gotovo določena; le toliko je zapovedano, kader tekavnik pride, se mora prva versta in brizglja 3 ure dalječ na pot podati.

13) Namestnik se ne more k ognju poslati, ker vsak sosesčan, razun duhovnov, ima za se dolžnost, na svoje odkazano mesto hiteti. Ptují prebivavci se morajo temu, kar je njihovim stanu primerjenim, podvreči, in so kaznim kakor sosesčanje podverženi.

14) Ker pa bratovšine sv. Florijana brizgljam in dimnikarjem, ki iz drugih sosesk nar prvi v kraj pogoriša pridejo, darila podelí: je ojestro zapovedano,

de se imajo vozovi tam, kjer se več soseskinih cest v eno združijo, eden družimu ogniti, de se pri jahanju nobena nesreča ne zgodi.

Nasprot delajoči se ojestro kaznujejo.

15) Če se prigodí, de v kakošnim gojzdu ogenj vstane, veljá to, kar je dosihmal rečeno bilo, le s tim razločkam, de se mora prva versta z lopato in matiko, druga versta pa z verčem in sekiro previditi, ker je znano, de se ogenj v gojzdih le tako ukroti, de se okoli gorečih drevés nekaj družih poseka in prekopi naredé, de se ogenj ne more naprej razširjevati. Kader je gojzd goreti začel, če je tudi gojzd druge soseske, morete prva in druga versta odriniti.

16) Vodnik vsake verste ima svoj imenik, v kterim so imena oseb in številke njih verčev zaznamovane. On ima dolžnost, vsakiga, ki ni svoje dolžnosti storil, precej pri županu naznaniti; če ga niso imenitni vzroki zadrževali, mora 1 gold. 30 kr. kazni plačevati, ti denarji pridejo v ognjo-gasirno denarnico. To velja tudi od drugih oseb; ktere so pri brizgljah ali drugim orodju postavljene. Zastavničar z banderam mora vedno pri poglavarju ostati in daljnim udam svoje verste s trombo znamenja dajati, ali jih celo, če je potreba, k zastavi (banderu) zbrati, de tū nove povelja dobivajo.

17) Ker že v postavah bratovšine razločno stoji, de se tudi strehe celih hiš, kterih se še ogenj lotil ni, če je pa njih podiranje za ukrotenje ognja petrebno*), poderó, če komisija družiga pripomočka več nima, je vsim pričujočim verstam naloženo, se precej tega dela lotiti; tesarski in zidarski mojstri imajo v takih okoljstih zapovedovati.

18) Te postave veljajo za mesta in kmete, le s tem razločkam, de v večih mestih se verste starosti po razdelku mesta razdelé, in vsak razdelk mesta ima svojiga poglavarja in zastavničarja. Na zastavah, ktere morajo rúdeče barve biti, je ime srenje in razdelka s velikimi čerkami napisano.

To so poglavitni deli teh postav, ktere vsakiga sosesčana brez sneme zadevajo. Nekterih oddelkov teh postav bi se tudi mi na Slovenskim lahko poprijeli, sčasama morebiti vsih, če pomislimo, koliko pogorov se pri nas primeri in koliko siromaštva iz njih sledí. Mi zamoremo svoje bravee zagotoviti, de nismo v več létih v teh deželah, kjer so te postave vpeljane, ne desetinke toliko od pogorov slišali, kakor pri nas v enim létu, in vender se tam tudi večkrat pergodi, de se kakšna bajta zasmodí; ali s zedinjeno močjo svojimu bližnjimu pomagati, je drugač, kakor od dalječ stati in zijale, prodajati. Res je scer tudi, de so te postave večkrat nadležne, ker pri znamenju ognja se morajo vsi drugi opraski zapustiti in sosesčan mora svojo državljansko dolžnost storiti; ali vsak ima zavest, de je

*) Bratovšina poverne tudi posestniku v takih zadevah celo škodo, ker se po tem večkrat veliko drugih hiš obvarje in ohrani.
Pis.